

УДК 021:316.776(477)

Світлана Зозуля,
кандидат історичних наук,
учений секретар Державної науково-педагогічної
бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України

Бібліотечно-інформаційна сфера України: сучасний стан

Узагальнено сучасний стан бібліотечно-інформаційної сфери в Україні, проаналізовано бібліотекознавчу термінологію в контексті модернізації галузі.

Ключові слова: бібліотечна інноватика, бібліотечно-інформаційна сфера, бібліотекознавча термінологія, модернізація бібліотечної діяльності, наукова комунікація.

Інноваційні процеси розвитку сучасного суспільства безпосередньо позначилися на діяльності бібліотек. Насамперед це пов'язано зі стрімким зростанням потоку інформації, поширенням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та зміною головних функцій книгозбірень, що трансформувалися з центрів збирання, накопичення, зберігання літератури в культурно-просвітницькі осередки концентрації інформаційних ресурсів, ключове завдання яких полягає в реалізації власного інформаційного потенціалу та найповнішому забезпеченні сучасних потреб читачів.

За останні десятиріччя кількість досліджень у бібліотечно-інформаційній сфері значно збільшилася. Актуальними стали бібліотекознавчі форуми (конференції, семінари, круглі столи), захищаються дисертації з бібліотечної проблематики, зростає кількість монографічних розвідок, що сприяло якісним зрушенням у ресурсному, кадровому й комунікаційному розвитку цієї галузі. Нині теоретичні й прикладні бібліотекознавчі (поспіл із документознавчими, архівознавчими, музеєзнавчими) дослідження набули пріоритетного значення в діяльності наукових бібліотек.

Мета публікації — узагальнити ключові засади розвитку бібліотечно-інформаційної сфери в Україні в контексті модернізації бібліотечної діяльності, проаналізувати сучасний стан поняттєво-термінологічного апарату галузі.

До розв'язання проблем національного реформування бібліотечно-інформаційної сфери та формування стратегічних орієнтирів розвитку бібліотек залучено ключові галузеві установи України, як-от: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ), Національна парламентська бібліотека України (НПБУ), Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського), Науково-педагогічна бібліотека м. Миколаєва, Комунальний заклад Львівської обласної ради "Львівська обласна науково-педагогічна бібліотека" та ін.

Початок ХХІ ст. означений виходом значної кількості комплексних наукових праць [2]. Предметом їх дослідження дедалі частіше постають проблеми інтеграції системного, структурного, функціонального й модельного підходів до трансформації сучасних бібліотек (М. Слободяник, А. Чачко); методологічні засади та особливості історичних досліджень у бібліотекознавстві й документознавстві (Л. Дубровіна); загальнонаукові підходи пізнання бібліотеки (Н. Куш-

наренко, Л. Петрова); теоретичних основ функціонування сучасного бібліотекознавства (І. Давидова, В. Льганасва); бібліометричний аналіз українського бібліотекознавства та актуалізація бібліометричних технологій (О. Кобелев, Л. Костенко) тощо. Важливими для вивчення розвитку інформаційної діяльності сучасних бібліотек стали фундаментальні дослідження провідних фахівців НБУВ з аналізу функціонування цих установ у системі сучасних інформаційних комунікацій, удосконалення технологій діяльності на основі комп'ютеризації, шляхів піднесення їх суспільної значущості в умовах інформатизації українського суспільства, застосування ІКТ у практиці інформаційно-аналітичної діяльності (ІАД) книгозбірень (В. Горювий, Л. Дубровіна, О. Онищенко) [10; 22]; актуалізації ролі бібліотечної діяльності в інформатизації, активізації міжнародних інформаційних обмінів, забезпеченні суспільно значущою інформацією наукових установ у контексті інноваційного розвитку України (В. Горювий, О. Онищенко, В. Попик) [16]; структуризації міжнародних бібліотечних систем та інших великих центрів концентрації інформаційних ресурсів, включення в цей процес українських бібліотек (В. Горювий, Л. Дубровіна, О. Онищенко) [15]; участі книгозбірень та їхніх інформаційно-аналітичних підрозділів у забезпеченні інформаційного супроводу процесів управління суспільним розвитком, функціонування бібліотечних структур у системі політико-комунікаційних взаємодій у різних соціально-економічних і суспільно-політичних умовах, можливостей книгозбірень у формуванні інформаційного підґрунтя прийняття управлінських рішень (Т. Гранчак) [6—7]; особливостей інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек у контексті задоволення інформаційних потреб органів державної влади, розвитку інформаційної функції сучасних бібліотечних установ та їх трансформації в інформаційно-аналітичну, узагальнення організаційно-методичних засад бібліотечно-інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної влади відповідними структурами книгозбірень (В. Пальчук, Л. Чуприна) [23; 38]; проблем використання інтернет-ЗМІ у практиці бібліотечної діяльності, роботі з інформування всіх категорій користувачів про зміст наявних ресурсів бібліотечних фондів та суспільно корисної інформації в масивах сучасної інтернет-інформації (С. Горюва) [5]; дослідження процесів розвитку й трансформації бібліотечно-інформаційної сфери України в період 1990—2010-х рр. (О. Воскобойнікова-Гузєва) [4] тощо.

Розвиток соціальних комунікацій в Україні ефективно позначився й на функціонуванні галузевих наукових фахових видань. Поширенню наукових ідей, концепцій, публікацій, оприлюдненню актуальної інформації, об'єднанню вузько орієнтованих фахівців для обговорення результатів досліджень у бібліотечно-інформаційній сфері сприяла низка спеціальних видань, зокрема: "Вісник Книжкової палати" (видається з 1996 р., Державна наукова установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова"), "Бібліотечний вісник" (із 1993 р., НБУВ), "Рукописна та книжкова спадщина України: археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів" (із 1994 р., Інститут рукопису НБУВ), "Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія" (із 2004 р., Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв), "Бібліотечна планета" (із 1998 р., НПБУ), "Бібліотечний форум України" (із 2003 р., ТОВ "Науково-виробниче підприємство "Ідея"), науковий щорічник "Студії з архівної справи та документознавства" (із 1996 р., Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства), "Архівні та бібліографічні джерела української історичної думки" (із 1998 р., Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства). Тож періодичні видання сприяють розвитку теоретичної бібліотекознавчої думки, є каталізаторами інновацій, віддзеркаленням особливостей новітнього розвитку бібліотечної справи та бібліотекознавства.

Канали наукової комунікації в галузі бібліотечно-інформаційної сфери ефективно виконують своє завдання, однак у певних аспектах потребують оновлення. З огляду на це, провідні галузеві бібліотеки, які реалізують функції науково-методичних центрів, посилили підготовку аналітичної продукції, передусім — періодичних інформаційно-аналітичних видань. Зазначимо, що в Україні утвердилося сприйняття інформаційно-аналітичної діяльності як невід'ємного складника науково-інформаційної роботи бібліотек. Сьогодні підготовка інформаційних продуктів на випередження є одним із пріоритетних і перспективних напрямів ІАД сучасних бібліотек. Такі матеріали можуть містити експертні оцінки, аналітичні довідки та прогнози розвитку ключових проблем суспільства, що можливо, стануть актуальними найближчим часом [8]. Зокрема, фахівці Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ), створеної у НБУВ, випускають інформаційно-аналітичний журнал "Україна: події, факти, коментарі" (із 1998 р.). Заслугує на увагу інформаційно-аналітичний бюлетень "Соціологічні дослідження в бібліотеках" (із 1992 р., НПБУ). Це видання адресовано передусім працівникам галузевої соціологічної служби, водночас є корисним і для бібліотекарів, оскільки містить актуальні статті про досвід інноваційної роботи в НПБУ, а також правову інформацію щодо роботи й функціонування бібліотечної системи. Освітняцькі книгозбірні також актуалізували підготовку таких аналітичних продуктів, це, зокрема, інформаційно-аналітичний бюлетень "Аналітичний вісник у сфері освіти й науки" (із 2015 р., ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського), "Книжкова скарбниця" (із 2011 р., Наукова бібліотека Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького), інформаційний вісник "Бібліотечні вісті" (із 2010 р., Наукова бібліотека Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини), інформаційний бюлетень "Бібліотека в освітньому просторі" (із 2004 р., Наукова бібліотека Хмельницького національного університету), інформаційний бюлетень "Освітнин" (із 1999 р., Науково-педагогічна бібліотека м. Миколаєва) тощо.

Питому вагу у становленні теоретичних, науково-методичних та організаційних засад бібліотечно-інформаційної

сфери й інноваційного розвитку бібліотек на сучасному етапі мають збірники наукових праць. Із-поміж значного їх масиву вирізняються видання, що характеризуються системністю підготовки й розповсюдження: "Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського" (із 1998 р.), "Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського" (із 2008 р.), а також збірники матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій НАКККІМ "Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики" (із 2006 р.) тощо. Так, на сторінках зазначених та інших видань тривають наукові дискусії щодо інноваційного розвитку українських бібліотек, зокрема у контексті наукового забезпечення бібліотечно-інформаційної діяльності й бібліотечних трансформацій (О. Воскобойнікова-Гузєва, В. Горючий, Т. Гранчак, М. Слободяник), створення електронних бібліотек, формування електронних галузевих інформаційних ресурсів та упровадження електронних інформаційних технологій (Н. Вараксіна, Н. Вітушко, В. Горючий, Л. Костенко, М. Цивін); зберігання бібліотечного або архівного фонду (О. Саприкіна, М. Сенченко, Є. Копанєва, Н. Кунанець, Н. Мацібора, Н. Христова); основ корпоративної взаємодії книгозбірень (І. Коваленко, Л. Самчук, Т. Судіна); формування професійних компетентностей бібліотечних фахівців (І. Захарова, С. Зозуля, О. Карпенко, Л. Петренко); організації інформаційно-комунікаційної взаємодії книгозбірень (О. Мар'їна), актуалізації аналітичної діяльності сучасних бібліотек та підготовки інформаційно-аналітичної продукції (В. Бондаренко, І. Вишневіська, Н. Вітушко, С. Зозуля, О. Кобелев, В. Пальчук, Л. Присяжна, Л. Чуприна), трансформації поняттєвого апарату системи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності управлінців бібліотечної сфери (О. Карпенко, О. Кобелев, О. Пархоменко, Г. Сілкова, Л. Філіпова); перспектив розвитку бібліотечно-інформаційного забезпечення педагогічної науки й освіти в Україні в контексті інформатизації (Ю. Артемов, П. Рогова, О. Яценко).

Теоретичні та практичні засади інтеграції бібліотечно-інформаційних ресурсів висвітлено в наукових студіях П. Рогової. Передусім дослідниця впровадила до наукового обігу термін "інтегрований галузевий інформаційний ресурс" (ІГР) у значенні сукупності джерел інформації (вітчизняних і зарубіжних електронних ресурсів із питань педагогіки, психології та освіти) й інформаційних послуг, що організовано з метою відображення структури знань у певній галузі людської діяльності на трьох рівнях інтеграції — організаційно-технологічному, логічному й фізичному, доступ до якого надається користувачам завдяки відповідному програмному забезпеченню [18, с. 11].

Термінологія — основна складова теорії науки, динамічної частини лексики, що реагує на виклики практики. Тому інтерпретація галузевого поняттєво-термінологічного апарату є значущим показником продуктивного наукового діалогу, динаміки науки, увиразнення міждисциплінарного контексту. Особливість термінології бібліотечно-інформаційної сфери полягає в її взаємозв'язках із багатьма науковими дисциплінами [31]. Колективному обговоренню окремих теоретичних і науково-методологічних питань термінотворення, упорядкування, уніфікації, стандартизації спеціальних систем термінів та інших питань сприяв термінологічний семінар "Термінологія документознавства та суміжних галузей знань" (із 2007 р., КНУКІМ) [1].

Активну участь в обговоренні проблем унормування бібліотекознавчої термінології беруть фахівці кафедри бібліотекознавства й бібліографії Рівненського державного гуманітарного університету. Так, питання співвідношення термінів "метабібліографія", "метаінформація" та "метадані"

у сучасному українському бібліографознавстві вивчала О. Промська [24]; зміст понять "електронне довідково-бібліографічне обслуговування" та "довідково-бібліографічний апарат", інноваційні засади створення веббібліографічних посібників розглядали Л. Трачук [36], З. Романуха [27]; новітні продукти й послуги наукових бібліотечних установ аналізувала О. Грогуль [8] та ін.

Чільне місце в дослідженні термінів та понять бібліотечно-інформаційної сфери посідають наукові праці таких відомих українських учених: Г. Солоїденко [29—31], М. Сташко [32], Н. Стрішенець [33—35], А. Чачко [37], Г. Шведової-Водки [39—40]. Автори з'ясовують проблеми термінологічного позначення бібліологічних дисциплін, особливості термінології нових стандартів, міжнародну термінологічну діяльність у галузі бібліотечної справи. Передусім комплексно розглядають еволюцію та сучасний стан української бібліотечно-інформаційної термінології, вивчають міжнародний досвід термінологічної діяльності, а також розвиток словникових проєктів і довідково-енциклопедичних видань книгозбірень у цій галузі [31].

Важливим результатом дослідження поняттєво-термінологічного апарату сучасної сфери інформаційних ресурсів України стало започаткування лексикографічної роботи в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського [11—14], зокрема впорядкування термінологічного тлумачного словника "Інформаційні ресурси. Словник законодавчої та стандартизованої термінології" (2012) [17]. Основним його призначенням є систематизація наявної термінології в інформаційній сфері в контексті формування, зберігання, оброблення та використання інформаційних ресурсів українського суспільства. Серед інших видань варто виокремити "Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики" (Київ, 1999) [19], "Словник книгознавчих термінів" (Київ, 2003) [28], "Англо-український словник-довідник бібліотечно-інформаційної термінології" (Київ, 2004) [33] та ін.

Сучасні напрями розвитку зарубіжного термінознавства активно досліджує Н. Стрішенець. Вона вперше в українському бібліотечно-інформаційному аналізі основних понять американської бібліотечно-інформаційної термінології, які визначають тенденції розвитку сучасних книгозбірень, що нині трансформуються під потужним впливом електронної революції. Як вважає дослідниця, суттєвий вплив на термінознавство має розвиток таких наукових галузей, як інформаційні технології, когнітивна й комп'ютерна лінгвістика, онтологічна інженерія та семантичний веб [35]. Виразною тенденцією в бібліотечно-інформаційній сфері є запозичення наукових лексем іноземного походження. Йдеться про заміну поняття "віддалений користувач" на "дистантний користувач", що тлумачиться як споживач бібліотечних ресурсів і послуг, який комунікує з бібліотекою дистанційно [3].

На етапі становлення є поняття "інноваційна діяльність бібліотек". Зокрема, фахівці ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського запропонували трактувати його як діяльність, що спрямована на активізацію й перспективність розвитку нововведень у певній науковій галузі та яка заснована на використанні досягнень науки й передового досвіду [18]. У результаті сформувалося нове поняття — "бібліотечна інноватика" як процес ефективних змін у бібліотечній діяльності, починаючи від розробки ідей до кінцевого результату, що сприяє продуктивному розвитку бібліотечної справи в нових умовах суспільного поступу [25—26].

Реалії інформаційного суспільства вимагають наукового підходу до формування системи інформаційних ресурсів у книгозбірні. Характеристику окремих термінів цієї категорії, а саме "відбір фонду", "критерії відбору фонду",

"комплектування фонду", "розвиток фонду", "управління фондом", докладно представлено в монографічному дослідженні Н. Стрішенець. Науковець також розглядає узагальнювальні поняття "організація інформації" та "організація знання" у бібліотеках і зазначає, що до їхнього змісту в американській бібліотечно-інформаційній сфері відносять каталогізацію, класифікацію, предметизацію, укладання покажчиків і тезаурусів та інші поняття, які означають упорядкування й забезпечення доступу до інформаційних ресурсів книгозбірень [35].

Дедалі більшої ваги набуває питання інформаційно-комунікаційної взаємодії (ІКВ) — термін, що увійшов до наукового обігу та поняттєво-термінологічного апарату бібліотечно-інформаційної сфери завдяки науковим обґрунтуванням І. Давидової [9] та О. Мар'їної [20—21]. Фахівці зауважують, що ІКВ у бібліотечній системі є складною формою соціокомунікаційної взаємодії, котра розглядається як процес налагодження взаємозв'язків між її учасниками, що призводять до трансформації галузі, зумовленої, зі свого боку, загальними кардинальними змінами в соціоінформаційній сфері суспільства, зокрема бібліотечно-інформаційному середовищі. ІКВ стає інтерактивною, мережевою формою комунікації, яка відображає багатогранність спілкування в інформаційному середовищі й сприяє модернізації та активізації роботи книгозбірень.

Нині вкрай важливими є питання бібліотечної корпоративної співпраці. Під поняттям "корпоративна взаємодія" зазвичай мають на увазі об'єднання кількох установ для реалізації спільних цілей і завдань, пов'язаних зі створенням і комплексним використанням інформаційних ресурсів. Функціонування бібліотек у межах корпорацій передбачає тісні професійні зв'язки між учасниками, обов'язкове виконання єдиних правил та норм, узгодження рішень і дій, спрямованих на якісний кінцевий результат [20].

Одним із інноваційних напрямів розвитку сучасних бібліотек стала актуалізація інформаційно-аналітичної діяльності та, відповідно, формування нового ядра працівників бібліотечно-інформаційної сфери — компетентних фахівців-аналітиків, здатних до здійснення аналітичної діяльності на сучасному рівні розвитку ІКТ і глобального нарощення обсягів інформації.

Висновки. Отже, починаючи з другої половини ХХ ст., більш відчутно виявляються принципові зміни не лише у структурі бібліотечної діяльності — модернізувалася професійна наукова лексика цієї сфери. Оновилися термінологія наукового опрацювання документів, передусім каталогізації й систематизації, значну кількість нововведень запроваджено в терміносистему типології бібліотек, створено нові розділи, пов'язані зі зберіганням фондів, консервацією та реставрацією документів, використанням комп'ютерних технологій, розробленням сучасних методів предметизування та реферування літератури, запровадженням новітніх засобів передавання інформації, актуалізацією інформаційно-аналітичної діяльності.

Список використаної літератури

1. *Бездрабко В. В.* Перший термінологічний семінар із документознавства та суміжних галузей знань / В. В. Бездрабко // Вісник Книжкової палати. — 2007. — № 6. — С. 45—47.
2. *Бібліотечна справа і бібліотечнознавство України (2006—2010): наук.-допом. бібліогр. покаж. / НДП України; уклад. О. А. Політова; наук. ред. І. О. Негрейчук.* — Київ, 2014. — 272 с.
3. *Бондаренко В.* Бібліотечне дистантне обслуговування: розвиток термінологічно-поняттєвого апарату в умовах поширення інтернет-технологій / В. Бондаренко // Україна: події, факти, коментарі. — 2014. — № 10. — С. 63—73.
4. *Воскобойнікова-Гузєва О. В.* Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модер-

- нізація : монографія / О. В. Воскобойнікова-Гузєва ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; наук. ред. Г. І. Ковальчук. — Київ : Академперіодика, 2014. — 362 с.
5. *Горова С. В.* Інтернет-ЗМІ як об'єкт бібліотечної інформаційної діяльності / С. В. Горова ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2013. — 208 с.
  6. *Гранчак Т.* Бібліотека в інформаційному супроводі управління суспільними процесами: політико-комунікаційний аспект : монографія / Т. Гранчак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2014. — 184 с.
  7. *Гранчак Т.* Бібліотека і політична комунікація : монографія / Т. Гранчак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2012. — 481 с.
  8. *Грогуль О.* Інформаційні продукти та послуги наукової бібліотеки / О. Грогуль // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. / Київський нац. ун-т культури і мистецтв; ін-т державного управління ; [за заг. ред. В. В. Бездрабко]. — Київ : Четверта хвиля, 2012. — Вип. 6. — С. 130—139.
  9. *Давидова І. О.* Інноваційна політика бібліотек України: зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві : автореф. дис. ... д-ра наук з соц. комунікацій / Ірина Олександрівна Давидова ; Харк. держ. акад. культури. — Харків, 2008. — 51 с.
  10. *Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства* / [О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, В. М. Горовий та ін.] / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ : НБУВ, 2011. — 248 с.
  11. *Зозуля С.* Термінологічний словник "Інформаційні ресурси. Словник законодавчої та стандартизованої термінології" / С. Зозуля // Бібліотечна планета. — 2014. — № 2. — С. 38—40.
  12. *Зозуля С.* Термінологічний словник з інформаційних ресурсів: розроблення та шляхи впровадження / С. Зозуля // Формування єдиного галузевого інформаційного ресурсу шляхом кооперативного аналітико-синтетичного опрацювання документів галузевої тематики : матеріали Всеукраїнського наук.-практ. семінару / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: П. І. Рогова та ін.]. — Київ, 2011. — С. 49—53. — Режим доступу: http://www.library.edu.ua/research_activity/personal_lib_products/. — Назва з екрана.
  13. *Зозуля С.* Українське словникарство: лексикографічний досвід у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського / С. Зозуля // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. / Київський нац. ун-т культури і мистецтв; ін-т державного управління і права ; [за заг. ред. В. В. Бездрабко]. — Київ, 2013. — Вип. 7. — С. 81—88.
  14. *Зозуля С. М.* Вихід у світ термінологічного словника / С. Зозуля // Педагогіка і психологія. — 2013. — № 4. — С. 97—100.
  15. *Інтеграція України у світове співтовариство в контексті розвитку бібліотечних інформаційних технологій* / [О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, В. М. Горовий та ін.] / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ : НБУВ, 2011. — 224 с.
  16. *Інформаційна складова соціокультурної трансформації українського суспільства* / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2012. — 254 с.
  17. *Інформаційні ресурси. Словник законодавчої та стандартизованої термінології* / НАПН України ; Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [уклад.: П. І. Рогова, Я. О. Чепуренко, С. М. Зозуля, І. Г. Лобановська]. — Київ : Нілан-ЛТД, 2012. — 283 с.
  18. *Концепція створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського* / [П. І. Рогова, Ю. І. Артемов, Н. В. Вараксіна, І. Г. Лобановська ; наук. ред. П. І. Рогова] ; НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. — Вінниця : Нілан-ЛТД, 2013. — 20 с.
  19. *Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики* / упоряд. Г. М. Швецова-Водка та ін. — Київ : Кн. палата України, 1999. — 115 с.
  20. *Мар'їна О.* Розвиток корпоративних бібліотечних проєктів в Україні : [досвід становлення бібл. корпорат. руху] / О. Мар'їна // Вісник Книжкової палати. — 2010. — № 1. — С. 22—25.
  21. *Мар'їна О. Ю.* Інформатизація бібліотек України: стратегії опанування медіапростору / О. Ю. Мар'їна // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. — Харків, 2012. — Вип. 37. — С. 105—113.
  22. *Медведева В.* Становлення інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності інформаційно-аналітичних служб бібліотек (на прикладі Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади НБУВ) : монографія / В. Медведева ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2013. — 180 с.
  23. *Пальчук В.* Бібліотеки в інформаційно-аналітичному забезпеченні органів державної влади : монографія / В. Пальчук ; наук. ред. В. М. Горовий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2014. — 314 с.
  24. *Промська О.* Метаінформація, метадані, метабібліографія: співвідношення понять / О. Промська // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. / Київський нац. ун-т культури і мистецтв; Ін-т державного управління ; [за заг. ред. В. В. Бездрабко]. — Київ : Четверта хвиля, 2011. — Вип. 5. — С. 184—188.
  25. *Рогова П. І.* Інформаційна діяльність бібліотек України — важливий напрям у розвитку суспільства знань / П. І. Рогова // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського. Вип. 1. Науково-інформаційне забезпечення освітнянської галузі України / АПН України; ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: Л. А. Дубровіна та ін.]. — Київ : Четверта хвиля, 2008. — С. 9—13.
  26. *Рогова П. І.* Роль Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського у формуванні та розвитку системи інформаційних ресурсів для забезпечення вітчизняної педагогічної науки, освіти і практики / П. І. Рогова, В. І. Лутвинова, Т. В. Добко // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського. Вип. 1. Науково-інформаційне забезпечення освітнянської галузі України / АПН України; ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: Л. А. Дубровіна та ін.]. — Київ : Четверта хвиля, 2008. — С. 16—36.
  27. *Романуха З.* "Інформаційна робота бібліотеки" та "інформаційне обслуговування": термінологічний підхід / З. Романуха // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. / Київський нац. ун-т культури і мистецтв; Ін-т державного управління ; [за заг. ред. В. В. Бездрабко]. — Київ : Четверта хвиля, 2013. — Вип. 7. — С. 95—101.
  28. *Словник книгознавчих термінів* / В. Я. Буран, В. М. Медведева, Г. І. Ковальчук, М. І. Сенченко. — Київ : ТОВ "Вид-во Аратта", 2003. — 160 с.
  29. *Солоїденко Г.* Міжнародна термінологічна діяльність у галузі бібліотечної справи: словникові проєкти та довідково-енциклопедичні видання бібліотек / Г. Солоїденко // Бібліотечний вісник. — 2005. — № 2. — С. 23—31.
  30. *Солоїденко Г. І.* Розвиток бібліотечної термінології в Україні у др. пол. XX століття : автореф. дис. ... канд. іст. наук / Галина Іванівна Солоїденко ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2006. — 20 с.
  31. *Солоїденко Г. І.* Українська бібліотечна термінологія: становлення та основні етапи розвитку : монографія / Г. І. Солоїденко / НАН України; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2010. — 204 с.
  32. *Сташко М. В.* Формування української бібліотечно-бібліографічної термінології : дис. ... канд. філол. наук / Марія Василівна Сташко ; НАН України. — Київ, 1999. — 188 с.
  33. *Стрішенець Н. В.* Англо-український словник-довідник бібліотечно-інформаційної термінології / Н. В. Стрішенець ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2004. — 329 с.
  34. *Стрішенець Н. В.* Розвиток бібліотечно-інформаційної терміносистеми США (кінець XX — початок XXI ст.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук / Стрішенець Надія Володимирівна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2012. — 39 с.
  35. *Стрішенець Н. В.* Сучасна американська бібліотечно-інформаційна терміносистема: бібліотекознавчий аспект : монографія / Н. В. Стрішенець ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ : [б. в.], 2011. — 502 с.

36. Трачук Л. Вебліографічні посібники у структурі електронного довідково-бібліографічного апарату бібліотеки / Л. Трачук // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. / Київський нац. ун-т культури і мистецтв; Ін-т державного управління; [за заг. ред. В. В. Бездрабко]. — Київ : Четверта хвиля, 2011. — Вип. 5. — С. 199—204.
37. Чачко А. Своєчасність підтримки гуманістичного напрямку в українському бібліотекознавстві: термінологічний конспект / А. Чачко // Вісник Книжкової палати. — 2002. — № 3. — С. 12—14.
38. Чуприна Л. Оперативна інтернет-інформація в інформаційно-аналітичній діяльності бібліотек України: монографія / Л. Чуприна; наук. ред. В. М. Горвий; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2014. — 208 с.
39. Швецова-Водка Г. Термінологічні проблеми бібліології / Г. Швецова-Водка // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. / Київський нац. ун-т культури і

- мистецтв; Ін-т державного управління; [за заг. ред. В. В. Бездрабко]. — Київ : Четверта хвиля, 2013. — Вип. 7. — С. 106—112.
40. Швецова-Водка Г. М. Комп'ютерна бібліографія: термінологічні роздуми / Г. М. Швецова-Водка // Вісник Книжкової палати. — 1996. — № 5. — С. 8—10.

Обобщены ключевые принципы развития библиотечно-информационной сферы в Украине в контексте модернизации отрасли, проанализировано современное состояние понятийно-терминологического аппарата этой сферы.

The study deals with the key principles of the development of the library and information sphere in Ukraine in the context of its modernization, the current state of the notional and terminological apparatus of this sphere is analysed.

Надійшла до редакції 6 листопада 2015 року

УДК 021:316.776(477)"2010/2014"

Алла Рубан,
науковий співробітник
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Формування та використання інформаційних ресурсів у бібліотеках України: огляд видань 2010—2014 років

У статті проаналізовано документопотік з питань формування та використання інформаційних ресурсів у бібліотеках України за останні п'ять років. Досліджено тематичну структуру публікацій; визначено авторів і організації, які зробили внесок у розроблення питання роботи з інформаційними ресурсами; виявлено проблеми, що потребують подальшого висвітлення.

Ключові слова: інформаційні ресурси, бібліотеки, бібліотечні фонди, комплектування, облік документів, зберігання бібліотечних фондів, каталогізація, бібліографування, індексування.

Бібліотеки як вагома складова частина інформаційного ресурсу країни відіграють важливу роль у науково-інформаційному забезпеченні інноваційного розвитку суспільства, поступово стаючи ефективною ланкою між глобальними масивами інформації та сучасним користувачем. Тенденції сьогодення вимагають від книгозбірень нових організаційних, теоретичних, методичних та технологічних засад формування бібліотечно-інформаційних ресурсів і створення відповідних методів доступу до них.

Спеціалісти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського), яка виконує функції головного науково-методичного центру мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України, постійно приділяють увагу питанням формування та використання інформаційних ресурсів (ІР) в освітянських книгозбірнях. Одним із завдань науково-дослідних робіт є аналіз джерельної бази, спрямованої на об'єктивне й достовірне розкриття змісту питання.

Мета дослідження, підготовленого в межах науково-дослідної роботи (НДР) "Організація і методика створення галузевих бібліотечно-інформаційних ресурсів для освітянської галузі України", — здійснити науковий аналіз документопотоку з питань формування та використання інформаційних ресурсів у бібліотеках України за останні п'ять років (2010—2014 рр.).

Об'єкт дослідження — інформаційні ресурси бібліотек України; предмет — публікації з питань формування й використання інформаційних ресурсів за період 2010—2014 рр.

Базою для пошуку джерел інформації слугували фонди ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, а також інших провідних книгозбірень (Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної парламентської бібліотеки України, Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка, НБ ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка) та бібліографічний посібник "Бібліотека навчального закладу в контексті інформатизації суспільства" [1].

У процесі вивчення джерел було виконано завдання: виявлено та проаналізовано динаміку документопотоку відповідної тематики, визначено авторів і організації, які досліджували питання роботи з інформаційними ресурсами, з'ясовано тематичну структуру публікацій і проблеми, які потребують подальших досліджень.

Згідно з визначенням, запропонованим П. Роговою та Н. Варахсіною в описовій моделі всеукраїнського галузевого інформаційного ресурсу [2], до складу ІР входять опубліковані та неопубліковані первинні й вторинні документи на паперових й електронних носіях (книги, серіальні видання, дисертації тощо), фактографічні, повнотекстові й бібліографічні бази даних (БД) [2, с. 7].